

zalemski romar". V tej prvi dobi svojega delovanja je napisal tudi mnogo krasnih liričnih pesmic, med njimi norveško narodno himno. Mnogo je zložil tudi priložnostnih pesmic. Zaljubljenih pesmi ni zložil pravzaprav nobenih, če izvenzamemo verze, ki se nahajajo vpleteni v razne povesti.

Med leti 1872 in 1873 je potoval po deželi in imel predavanja. Takrat je stal na višini svoje slave. Odslej se ni več razvijal duševno in ni proizvajal novih idej. Potoval je zopet po Nemškem in Laškem, a najrajši je bival v Rimu. Leta 1875. si je kupil posestvo v Gudbrandsdal, kjer je deloma bival, deloma pa v Parizu. Leta 1900. so pričeli izhajati njegovi zbrani spisi, a leta 1907. je slovesno praznoval svojo petinsedemdesetletnico in vsi narodi so mu častitali. Leta 1908, je šel zopet v Rim, kjer je pa zbolel in od onega časa se ni več pozdravil.

Björnson ni samo velik pisatelj, ampak tudi velik borilec za narodno svobodo, prosveto in moralo. Bil je eden prvoboriteljev zoper alkoholizem. V ta namen je ustanavljal društva in ga pobijal s predavanji in glediskimi predstavami. Kot glediški ravnatelj si je pridobil jako veliko zaslug.

Jakub Bart-Čišinski. Lužiški Srbi so doživeli pred letom veliko izgubo: Dne 16. oktobra 1909 jim je umrl največji in v zadnjih časih pravzaprav edini pesnik Jakub Bart s pesniškim imenom Čišinski. Žalibog ni zapustil po sebi naslednika, ki bi ga nadomestil, kakor je on nadomestil Zejlerja.

Jakub Bart je bil rojen v Kukovu dne 20. avgusta 1856. Kot 15letni mladenič je vstopil v praško lužiško semenišče, kjer je še kot gimnazijec pričel delovati na slovstvenem polju. Že v letnikih 1872–1873, 1876–77, 1878–79 praškega dijaškega srbskega lista „Kvidki Srbowky“ nahajamo njegove proizvode. V prvih spisih je opisaval življenje gornjelužiškega kmetskega ljudstva, potem je začel pisati epigrame in kratke pesmi, prevedene in izvirne. Napisal je tudi idilski epos „Nawoženja“, ki se vleče skozi štiri letnike. Izmed teh mladinskih spisov ni objavil tiskom skoraj nič. Prvič je stopil v javnost v „Lužičanu“ leta 1876., ko je priobčil pod imenom „Srbowka v Prazy“ „Sonetov venček na Palackeho mary“ in „Stwjelčko-Serbowstwo“. Toda še istega leta se je jel podpisavati s polnim imenom. Istega leta je pričel izhajati list „Lipa Serbska“, kateri je bil sotrudnik že od začetka. Že v prvih dijaških spisih najdemo vse značilne poteze Bartove muze – goreče rodoljubje, ljubezen do preprostega ljudstva in zanimanje za prirodu: ljubi umetne, težke oblike soneta in heksametra, večkrat zazveni iz njegovih verzov ironija in satira. V začetku je gledal z očmi stare romantične šole na usodo Lužiških Srbov, obžaloval njihovo tužno preteklost in nazdravljaval lepšemu solncu prihodnosti. Kmalu se je pa streznil in je pričel oznanjati vero v lastne sile in potrebo fihega dela ter je bičal brezplodni pesimizem; poudarjal je, da ni dovolj navduševati se pri pivu in delati mogočne sklepe. Predmete svojim poezijam je jemal iz davne srbske preteklosti in iz žive narodove poezije. Leta 1880. je izdal dramo v petih dejanjih „Na Hrodzišču“, to je prva lužiška izvirna drama, ki je pridobila mlademu pesniku ime med svojimi rojaki. Ko jo je prečital stari rodoljub in voditelj Lužiških Srbov Horak, je stisnil roko mlademu pesniku ter mu rekel: „Vi boste postali prvak srbskega jezika in slovstva.“ Vsebinska te drama je vzeta iz bojev Lužičanov in Milčanov zoper Karla Velikega. Ta drama je imela biti prvi del trilogije „Milčani“ pozneje je pa pesnik opustil svoj namen in se sploh ni več pečal z dramatsko poezijo. Ob enem je ves čas pisal manjše lirične poezije in leta 1884 je

izdal pod psevdonimom Jakub Čišinski in z geslom „Facta loquuntur“ zbirko poezij „Knjha sonetow“ v kateri se je že pokazal kot dovršenega umetnika. Čišinski je obdelal jezik Lužiških Srbov in dokazal njegovo bogastvo in lepoglasnost. Takega umotvora lužiško slovstvo še ni imelo, z njim se je pričela nova doba lužiškega slovstva. Glavna struna njegove poezije je tudi v tej zbirki ljubezen do svojega naroda. Pesmi, ki izražajo zasebna čustva pesnikova, prepeva tiha melanholija, pesnik ljubi večer, noč, spev slavca, šepetanje vrb pri jezeru v mesečni noči, šumenje stare lipe, zarise daljnih gor, tuguje za rajnim prijateljem, premišljuje ničevnost sveta itd.; taki vsebini je v resnici primeren psevdonim Tišinski. Nekaj prevodov iz Petrarke, Shakespearea, Mickiewicza, Kollára, Vrchlickega in drugih pričajo o njegovih široki pesniški izobrazbi.

V 80 letih je izdal Čišinski še dvoje knjig, ki sta sorodni s Knjigo sonetov, namreč: „Formy“ in „Přiroda a wutroba“ (priroda in srce). V njih je oblika še bolj umetna in izbrana, pesnil je v tercinah, sestinah, kanconah, kancionah, madrigalih, trioletih, rondelih, gazelah itd. Potem je naš pesnik za nekaj let popolnoma umolknil. Pisal je sicer še vedno, toda ni več objavljaj svojih umotvorov. Prvič se je spet oglasil leta 1895., ko je služboval v Draždanih, na dobro je pa začel spet nastopati, ko je bil iz Draždan prestavljen v Kamenice leta 1896. Za 50 letni jubilej Srbske Matice je izdal novo zbirko poezij pod naslovom Serbske zynki (srbski zvoki), kjer razodeva svoje goreče rodoljubje v vseh mogočih pesniških oblikah od otožne elegije do ostre satire; odslej ni več prenehal delovati na slovstvenem polju in je v kratkih presledkih objavljaj vedno nove zbirke. L. 1901. je postal po 18 letnem kaplanovanju slednjič župnik. Toda njegovo veselje ni dolgo trajalo, kajti že spomladi l. 1903. je bil upokožen. To ga je sicer zelo bolelo, toda za njegovo slovstveno delovanje je bilo koristno. Takoj naslednjega leta je izdal zopet dvoje zbirke svojih poezij, a leta 1906. je k 50 letnici njegovega rojstva izšla kot jubilejna knjiga zbirka: Za čichim (k tišini), ki je nekaka simfonija vsega, kar je doslej opeval pesnik, sharmonizovano v eno celoto, a vse izzveni v besedo Bog. Toda ni preživel dolgo tega jubileja, ki ga je praznoval ves narod z velikim veseljem. Umrl je že tri leta pozneje ter je bil pokopan v Votrovu v svoji ljubljani srbski deželi.

OS 9630

Naše slike.

Chopinu, slavnemu poljskemu skladatelju, hočejo postaviti njegovi rojaki spomenik v Varšavi. Kipar Szymanowski si je zamislil skladatelja pod vrbo žalujko. Veter maje njene veje, podoba Chopinove v umetniški ekstazi vzvalovane duše (str. 373).

Pariz iz zrakoplova! Zrakoplov plava (str. 401) nad Napoleonovim slavolokom, od katerega izhaja dvanajst širokih cest v obliki zvezde. Ena teh se imenuje Champs Elysées (Elizejska polja), ki vodi v sredo mesta k Louvru.

Nov način brezžičnega brzojavljanja je iznašel don Cerebotani (str. 410). V žepu nosiš brzojavni strojček, podoben uri. Kar ti začne zvoniti, znamenje, da hoče s teboj govoriti tvoj prijatelj, ki ima enak stroj. Kazalec kaže črke, po katerih čitaš, kar ti brzojavlja tovariš iz daljave. Iznajditelj je pred mnogobrojnimi občinstvom delal poizkuse v Monakovem in v Berlinu, ki so se dosti posrečili. Cerebotani je italijanski duhovnik, ki izvršuje dušno pastirstvo pri italijanskih delavcih v Monakovem.

